

Den Haag

Pauline Krikke
Burgemeester

020

Retouradres Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Datum
15 januari 2018

Onderwerp
Reactie op de adviesaanvraag over het conceptwetsvoorstel wijziging
van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland

Uw brief van
5 december 2017
Uw kenmerk
2017-0000611033
Ons kenmerk
PBS/2017.226
Contactpersoon

Dienst
Dienst Publiekszaken
Afdeling
Verkiezingen
Telefoonnummer

E-mailadres

Geachte mevrouw Ollongren,

Het verheugt mij zeer dat de regering zich ten doel heeft gesteld het stemmen voor Nederlandse kiezers die in het buitenland verblijven, makkelijker te maken. Zoals u weet ben ik als burgemeester van Den Haag verantwoordelijk voor de uitvoering van deze taak en daarom zeer betrokken bij dit proces. Ik wil u dan ook hartelijk danken voor de kans om advies uit te brengen nu de regering voornemens is om de Kieswet op punten betreffende kiezers buiten Nederland te wijzigen.

Ook de gemeente Den Haag heeft als doel om het stemmen voor Nederlandse kiezers in het buitenland te verbeteren. Naar aanleiding van onze evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing 2017 voor Nederlandse kiezers in het buitenland heb ik uw ambtsvoorganger op 7 juli 2017 een brief gestuurd met daarin drie voorstellen voor duurzame verbetering van het verkiezingsproces voor kiezers buiten Nederland¹: het digitaal aanbieden van het briefstembewijs, verzending per koerier met *track & trace* en het afschaffen van vervangende briefstembewijs/invoer van duplicaat briefstembewijs. Tot mijn spijt hebben deze voorstellen slechts in zeer beperkte mate aandacht gekregen in het voorliggende conceptwetsvoorstel en bijbehorende Memorie van toelichting.

Gezien de intenties van de regering hoop ik dat u daarom nogmaals wilt overwegen mijn adviespunten over te nemen. Het verbeteren van het verkiezingsproces voor Nederlandse kiezers in het buitenland vraagt om maatregelen die daadwerkelijk tegemoet komen aan de problematiek waarmee veel kiezers in het buitenland te maken hebben.

Ik heb zeer veel waardering voor uw voorstel om meer briefstembureaus in het buitenland in te zetten. Dat neemt niet weg dat de door u voorgestelde maatregel om meer briefstembureaus in het buitenland in te stellen vooral effect heeft wanneer de kiezer de stembescheiden daadwerkelijk (tijdig) heeft ontvangen. Het instellen van een groter aantal briefstembureaus neemt niet weg dat de snelheid en betrouwbaarheid van de postbezorging in het buitenland nog steeds bepalen wanneer de Nederlandse kiezer in het buitenland de briefstembescheiden ontvangt. Het instellen van meer briefstembureaus lost het probleem van het niet-ontvangen van briefstembescheiden dan ook niet op.

¹ Kenmerk PBS/2017.133

Gemeente Den Haag

Ons kenmerk
PBS/2017.226

Verder raad ik af om briefstembureaus in te stellen in de Nederlandse grensgemeenten. In de uitvoering zijn briefstembureaus een behoorlijke belasting voor zowel de betreffende grensgemeente als voor de gemeente Den Haag als organisator van het stemmen per brief. Kiezers in de grensstreek kunnen net zo eenvoudig hun briefstem naar Den Haag sturen of op verkiezingsdag zelf met een kiezerspas in een Nederlandse gemeente hun stem in een stembureau uitbrengen. Dit is betrouwbaarder en heeft daarom voorkeur. Als alternatief hiervoor zouden de Nederlandse grensgemeenten kunnen optreden als inleverpunt voor briefstemmen van Nederlandse kiezers. Op de verkiezingsdag gaan de briefstemmen die tijdig door de kiezer op het inleverpunt zijn achtergelaten per koerier naar Den Haag om geteld te worden door het briefstembureau aldaar.

Verder kan ik mij goed vinden in de door u voorgestelde wetwijziging. In de bijlage van deze brief treft u artikelsgewijs vragen, opmerkingen en suggesties aan betreffende het conceptwetsvoorstel en de Memorie van toelichting. Uiteraard ben ik altijd bereid om de suggesties en voorstellen, ook die uit mijn brief van eerder dit jaar, persoonlijk toe te lichten. Het onderzoek naar de mogelijkheid om het vervangend briefstembewijs digitaal aan te bieden, zoals genoemd in de Memorie van toelichting, bespreek ik dan ook graag met u.

Ter aanvulling wil ik u vragen om de wetwijziging pas na de verkiezingsdag van 21 maart 2018 naar de Tweede Kamer te sturen. Daarmee voorkomen we onduidelijkheid bij kiezers en andere gemeenten.

Graag blijf ik op de hoogte van de stappen die genomen zullen worden naar aanleiding van deze adviesaanvraag. Ik zie uit naar een voortzetting van de prettige samenwerking.

Hoogachtend,

Pauline Krikke

Opmerkingen en suggesties van de gemeente Den Haag bij het conceptwetsvoorstel en de Memorie van toelichting bij de wijziging van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland.

grensgemeente biedt voor hen uitkomst. Stemmen die op de verkiezingsdag voor 15.00 uur ontvangen zijn op het inleverpunt, worden naar Den Haag getransporteerd om aldaar geteld te worden.

Artikel M 14 laat een lijst van personen die per brief mogen stemmen opstellen. In dit artikel moet eigenlijk opgenomen worden dat die lijst uiterlijk de vijftiende dag voor de stemming (net zoals het Register Ongeldige Briefstembewijzen) opgesteld en naar de briefstembureaus wordt gestuurd ten behoeve van de voorpening.

In artikel N 20, tweede lid wordt nog steeds gesproken over diplomatieke post (diplomail), terwijl het ministerie van Buitenlandse Zaken heft gemeld daarvan geen gebruik meer te maken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken zet koeriers in voor internationale postverzendingen.

Wijziging van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland MEMORIE VAN TOELICHTING

3.2. Verdere maatregelen om het aantal ongeldige stemmen te verminderen

Met betrekking tot het afschaffen van de oranje retourenveloppe juichen wij het toe om kiezers toe te staan andere enveloppen te gebruiken om de briefstem aan het briefstembureau te retourneren. Op deze manier worden kiezers bij verlies van de oranje retourenveloppe ruimer in de gelegenheid gesteld hun briefstem (tijdig) aan het briefstembureau te retourneren.

Voor wat betreft de wijziging van voldoende frankering naar enige frankering vraagt Den Haag zich af wie opdraait voor de kosten van de strafport. Daarbij zijn in deze formulering briefstemmen die door de kiezer in persoon bij het briefstembureau zijn afgegeven, ongeldig omdat ze niet gefrankeerd zijn. Graag aandacht hiervoor in de formulering van de wettekst.

3.3. Briefstembureaus

De regering is van mening dat het meerwaarde kan hebben voor de vele Nederlanders die in het grensgebied wonen om in de grensgemeenten briefstembureaus in te stellen. Den Haag is van mening dat dit erg belastend is voor grensgemeenten, omdat zij ook verkiezingen voor de eigen inwoners organiseren. Liever stellen we inleverpunten in deze grensgemeenten in, waar kiezers hun briefstem kunnen afgeven tot en met de verkiezingsdag 15.00 uur. De briefstemmen gaan daarna naar het briefstembureau in Den Haag, alwaar ze worden geteld.

Het voornemen van het ministerie van BZK om de instructie voor de briefstembureaus te maken en te verspreiden is in de ogen van Den Haag beter onder te brengen bij de gemeente Den Haag. De werkwijze van de briefstembureaus is wezenlijk anders dan die van de gewone stembureaus en Den Haag heeft deze kennis en de juiste contacten met alle briefstembureaus.

De gemeente Den Haag is geen voorstander van het verstrekken van vervangende briefstembewijzen. Bij de Tweede Kamerverkiezing 2017 werden vervangende briefstembewijzen vooral gebruikt als oplossing voor de situatie waarbij de kiezer het oorspronkelijk verzonden briefstembewijs niet tijdig had ontvangen. De gemeente Den Haag heeft hierdoor 1.101 vervangende briefstembewijzen verstrekt. In de praktijk bleek dat het oorspronkelijke briefstembewijs vaak alsnog wel werd bezorgd. Maar, omdat al een vervangend briefstembewijs was aangemaakt, was het oorspronkelijke briefstembewijs volgens de Kieswet niet meer geldig. Als alternatief voor het vervangende briefstembewijs pleit Den Haag daarom voor het verstrekken van een duplicaat briefstembewijs. Doordat het oorspronkelijke briefstembewijs dan zijn geldigheid behoudt kan ook deze nog worden gebruikt.

Artikelsgewijs

Artikel I

Opmerkingen en suggesties van de gemeente Den Haag bij het conceptwetsvoorstel en de Memorie van toelichting bij de wijziging van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland.

Onderdelen A, F en I

Om te zorgen dat de briefstembureaus op de veertiende dag voor de stemming kunnen starten met de vooropening, moet de minister van BZK de burgemeester van 's-Gravenhage uiterlijk de vijftiende dag voor de stemming de nummers verschaffen van de briefstembewijzen die hij in omloop heeft gebracht. Dit wijkt af van het voorstel om dat de negende dag te doen.

Logischerwijs maakt de burgemeester van 's-Gravenhage uiterlijk op de vijftiende dag voor de stemming een uittreksel op van de ongeldige briefstembewijzen, en niet op de achtste dag.

Het is noodzakelijk dat de burgemeester van 's-Gravenhage dit uittreksel uiterlijk de vijftiende dag voor de stemming aan de briefstembureaus verstrekt, en niet op de achtste dag.

Op de veertiende dag voor de stemming beginnen de briefstembureaus met de vooropening van de retourenveloppen in plaats van de zevende dag. Deze termijn is bij de laatste wetwijziging verruimd omdat nu diverse handelingen extra verricht moeten worden, zoals het vaststellen van de kiesgerechtigdheid.

De aanname dat het aantal personen dat zich permanent heeft laten registreren niet dusdanig groot is, is onterecht. Omdat er nog geen verkiezing is geweest na inwerkingtreding van de permanente registratie is dit niet verstandig. Wanneer ineens veel kiezers zich registreren is meer tijd nodig. Pas na enkele verkiezingen onder de nieuwe wetgeving van de permanente registratie kan die conclusie worden getrokken.

Vasthouden aan de termijn van 14 dagen leidt automatisch tot een aanpassing van de termijnen waarop kiezers uiterlijk hun verzoek moeten indienen voor een vervangend briefstembewijs (artikel 10, derde en vierde lid, van het Experimentenbesluit en artikel M 2, derde en vierde lid, zoals voorgesteld in onderdeel B van dit wetsvoorstel).

Tot slot

In het huidige conceptwetsvoorstel zijn enkele zaken niet opgenomen, waarvan Den Haag de wens heeft om ze in deze wijzigingsronde mee te nemen.

Den Haag zou graag zien dat artikel E 1 van het Kiesbesluit wordt aangepast zodat het mogelijk wordt om meer dan acht personen als briefstembureau lid te benoemen. Op die manier is het briefstembureau flexibeler en kan ze eventuele grote aantallen briefstemmen snel tellen.

In artikel N 5 is geregeld dat het stembureau zich kan laten bijstaan door ambtenaren die door burgemeester en wethouders zijn aangewezen. Het heeft de voorkeur om 'ambtenaren' te wijzigen in 'personen'. Immers, niet alle medewerkers van een gemeente zijn ambtenaar.

Door een apart proces-verbaal voor de briefstemmen van Nederlandse kiezers in het buitenland te maken, als het ware als een aparte gemeente, binnen de kieskring 's-Gravenhage worden de opkomst- en uitslagcijfers transparanter.

Sommige kiezers willen elke verkiezing een volmacht afgeven of een kiezerspas ontvangen. De permanente registratie heeft nu deze mogelijkheid niet: kiezers moeten deze wijziging telkens opnieuw doorgeven.

In de Kieswet is momenteel niet geregeld dat de briefstembescheiden worden overgedragen aan Den Haag na afloop van de telling. Den Haag wil graag in de Kieswet regelen dat de stembescheiden op het briefstembureau blijven en na toestemming daar vernietigd worden.

0118 Opmerkingen en suggesties van de gemeente Den Haag bij het conceptwetsvoorstel en de Memorie van toelichting bij de wijziging van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland.

In artikel J 17 van de Kieswet is nu geregeld dat het register geldige/ongeldige briefstembewijzen evenals het ROS beschikbaar op tafel liggen. Den Haag zou graag zien dat dit artikel zodanig wordt aangepast dat de registers beschikbaar moeten zijn.